

здійснювати аналіз і співставлення реальних подій і художнього домислу в художніх фільмах, переглянутих учнями.

Вважаємо, що одним із головних завдань при вивченні теми Другої світової війни повинно стати формування усвідомленого переконання про неприпустимість жаків війни, виставлення уявних гальм щодо силового варіанту розв'язання конфліктних ситуацій.

Література:

1. Друга Світова по-українськи. Думки вітчизняних істориків. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/5/9/4642/> (Дата звернення 01.10.2019).
2. Жива історія. Метод усної історії в школі. URL: <https://www.ustnayaistoriya.info/wp-content/uploads/2015/08/> (Дата звернення 01.10.2019).
3. Суспільствознавчі предмети. 5-11 кл.: навчальні програми, методичні рекомендації про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році / Укладач Р.І. Євтушенко. Харків: Ранок, 2019. 208 с.

СІМЕЙНИЙ УСНО-ІСТОРИЧНИЙ НАРАТИВ ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРИКЛАД БУДЖАКА

Дедуш О. В.,

провідний етнолог

Інститут мистецтвознавства, фольклористики

та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

м. Київ, Україна

Радянська політика репресій мала на меті знищити стійкі механізми національної, а головним чином, культурної ідентифікації для побудови суспільства нового типу. Серед українців наразі рідко можна зустріти людину, яка знає історію своїх пращурів починаючи з рівня прапрадідів. Більше того знання про бабусь та дідусів часто обмежуються лише ім'ям. Такий стан речей загалом є наслідком продуманих заходів радянської влади, оскільки сімейний усно-історичний наратив сприяв би цементуванню національної ідентичності, зберігав би пам'ять про радянські злочини та конфіскації власності, значно гальмував розвиток штучної ідеологічної надетичної спільноти – радянського народу.

Після видання більшовиками Декрету від 23 січня 1918 р. «Про відділення церкви від держави» з метою усунення релігійних організацій від функцій органів реєстрації актів цивільного стану, а формально під приводом централізації та покращення умов зберігання документів, почалось масове та часто варварське вилучення метричних та книг сповідних відомостей з місцевих приходів. Часто це призводило до звичайного знищення цінних документів персонального характеру. Приміром за наказом Центрального архіву СРСР у 1927 р. були знищена переважна більшість сповідних розписів, починаючи з 1865 р. [1, с. 151] Також в умовах тоталітаризму та засилля бюрократії ускладнювався доступ громадян до таких документів через заклади ЗАГСів. Величезної шкоди для джерел сімейної історії завдали події Другої світової війни, коли під час евакуації обласних архівів з різних причин було втрачено значну кількість фондів. Тому для багатьох українських родин єдиним джерелом даних по сімейній історії є усні перекази.

У кінці серпня – на початку вересня 2018 р. співробітниками ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України була проведена етнографічна експедиція на південь Одещини, на історичний Буджак. Окрім зібраного етнографічного матеріалу було зафіксовано особливості усно-історичного

нарративу, який є потужним джерелом дослідження історії заселення Буджака, проведення етногенеалогічних та усно-історичних студій.

Буджацький регіон має свою специфіку, оскільки на його території, окрім українців, присутня значна кількість представників інших етнічних груп. Також Буджак був приєднаний до УРСР у складі СРСР лише у червні 1940 р., а початок активної фази Другої світової війни на його теренах відклали процеси радянізації до кінця 1940-х рр. Наступ на релігію тут відбувався ще пізніше, вже в рамках хрущовської атеїстичної програми. Хоча руйнування культових споруд мало менший масштаб, ніж в 1920-30 рр. в окупованій більшовиками частині України, однак регіон не уник знищення цінних пам'яток та документів, які зберігались при церквах та мали цінність для сімейної історії.

У ході відвідин сіл Петрівка Старокозацької об'єднаної територіальної громади Білгород-Дністровського району та Білолісся Татарбунарського району Одещини було помічено значно кращий стан збереження пласту знань про свій рід та усну локальну історію свого краю. Зокрема респонденти чітко вказували на своє етнічне походження та навколишні населені пункти, з яких походили їхні предки у 3-4-му поколіннях [2], [3], [4]. У сільському музеї Петрівки було звернено увагу на наявність значної кількості робіт учнів у рамках Малої академії наук, присвячених власним родовам. Практично всі вони сягали 6-7 покоління. За свідченнями директора музею багато родоводів було складено без звертання до архівних матеріалів [5], про що свідчать умовні дати в імпровізованих генеалогічних деревах.

У селі Білолісся зафіксовано непересічний випадок знання власного родоводу до початку XIX ст. колишнім головою місцевого колективного господарства Байраком М. С. Він знає свого родоначальника, який першим поселився у селі під час заселення Буджака українськими козаками на початку XIX ст. Також даний чоловік

віднайшов могилу цього пращура та з дозволу місцевого священика забрав могильний камінь з надписом для реставрації, після чого, як планувалось, його повернуть на місце поховання [6].

У Буджаку зафіксовано загалом амбівалентне ставлення до радянського минулого. З одного боку традиційно схвалюється відносно економічне благополуччя пізнього СРСР. Але водночас усно-історичний наратив зберігає свідчення репресій, голоду 1946-47 рр., гонінь на релігію, масові депортації населення зокрема німців [7, с. 71].

На прикладі півдня Одещини ми бачимо важливість збереження сімейного та взагалі усно-історичного наративу, оскільки це по-перше дає змогу зберегти цінні дані персонального характеру, а по друге є ефективним засобом уникнення процесів денаціоналізації, зменшити вплив ворожої та тоталітарної пропаганди та підтримувати нормальний стан національної ідентичності.

Література:

1. Антонов Дмитрий Николаевич, Антонова Ирина Андреевна *Метрические книги России XVIII-начала XX в.* Москва : Российский гос. гуманитарный университет, 2006. 384 с. (с. 151).
2. Записано у ході експедиції співробітниками ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ Олійник М.В. та Дедушем О. В. 30 серпня 2018 р. від: Щербина Неля Анатоліївна, 1963 р. н., уродженка с. Петрівка, українка.
3. Записано у ході експедиції співробітниками ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ Олійник М. В. та Дедушем О. В. 30 серпня 2018 р. від: Кахчіє Тетяна Петрівна, 1954 р. н. уродженка с. Петрівка, по батькові молдаванка, по матері українка, Місце запису: приміщення Петрівської сільської ради.
4. Записано у ході експедиції співробітниками ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ Олійник М. В. та Дедушем О. В. 02 вересня 2018 р. у с.

Білолісся Татарбунарського району Одеської обл. від Криворутченко Наталії Олександрівни, 1981 р. н. в с. Білоліссі Татарбунарського р ну Одеської обл.

5. Записано у ході експедиції співробітниками ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ Олійник М. В. та Дедушем О. В. 30 серпня 2018 р. від: Бурдух Наталія Василівна, уродженка с. Петрівка, 1965 р. н., українка.

6. Записано у ході експедиції співробітниками ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ М. Олійник та О. Дедушем 02 вересня 2018 р. у с. Білолісся Татарбунарського району Одеської обл. від Байрака Михайла Степановича, 1941 р. н. в с. Білоліссі Татарбунарського р ну Одеської обл.

7. *Іванчишен В., Юрченко В., Олійник М., Дедуш О.* Етнокультурна мозаїка Буджака другої половини ХХ – початку ХХІ ст. // Народна творчість та етнологія. № 6. Київ, 2018. С. 71 (70-76).

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ 1860-70-х рр. ЯК ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Кондратюк С. В.,

заступник директора з навчальної роботи

Житомирський торговельно-економічний коледж

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Житомир, Україна

Постановка проблеми. Кінець ХІХ ст. позначився як переломний період в історії українських земель. Наслідки реформ 1860-х рр. та промислового перевороту, розвиток транспортної мережі імперії, розробка родовищ корисних копалин на півдні – усе це створило принципову нову ситуацію, усвідомлення якої дало підстави говорити про